

entrevista

Li diuen utòpic i antisistema per desacreditar-lo. Però un antisistema no és necessàriament un eixelebrat que brama contra els Mossos. Ni un utòpic és per definició un il·lús.

GERARD BAGUÉ

PEP IGLÉSIES > FOTOGRAFIA

JOAN SURROCA

*«Tenim una democràcia
descolorida que ens anestesia
l'esperit crític»*

Amb el seu aspecte messiànic i afable, es fa difícil de creure que Joan Surroca i Sens (Torroella de Montgrí, 1944) tingui enemics capaços de trencar-li el vidre d'una finestra amb una pilota de golf, com li va passar el dia abans d'aquesta entrevista, o de manipular la seva foto a Internet per barrejar-la amb imatges espanyolistes, pornogràfiques o religioses. La radicalitat de pensament i la contundència expressiva d'aquest empordanès que va passar de professor d'institut a museòleg i de parlamentari de Ciutadans pel Canvi a activista social no deixa indiferent ningú. El pensament de Surroca, llicenciat en

història i estudiant perpetu, es radicalitza a mesura que passen els anys. Ataca el capitalisme, el sistema de partits, la indiferència davant la injustícia, la colonització del pensament... Està convençut que la crisi obligarà a replantejar el model capitalista cap a noves fórmules més justes, i li agradaria que Catalunya fos sobirana només durant els segons necessaris per adherir-se a una confederació ibèrica. Aquesta entrevista és també el retrobament de l'alumne amb l'antic professor humanista, que, igual com passava a l'aula fa més de 25 anys, demana que el tractin de tu.

-Tens l'aspecte d'un predicador.

-[Riu] M'han dit de tot! Molta gent em pren per capellà. Un dia se'm va acostar una persona i, ben seriosa, em va dir: «Ave Maria puríssima!». Altres vegades m'han fet l'amistat. La gent necessita catalogar. No he estat al seminari, no he tingut mai cap vinculació eclesialística.

-Una persona que ha sabut que et venia a entrevistar m'ha dit: «Ah, sí. No és aquell excapellà progre?».

-Doncs s'ha equivocat en les dues coses. Els progrés són una tapadora de la ve-

>> Joan Surroca
a l'estudi de casa seva,
a Torroella de Montgrí.

L'esquerra ha desaparegut de l'oferta política: només hi ha gradacions de la dreta i el centredreta

ritable esquerra. Els progres de la meva generació s'han instal·lat i ara són incapços de moure un dit per millorar la societat. No dic que hàgim de tenir la pretensió de canviar el món, cal ser modest, però tenim l'obligació de lluitar contra la injustícia. Cal estar sempre inquiets, sempre intranquils, sempre protestant. El progre, amb la imatge ja en té prou.

-Quan la gent obté un estatus es relaxa; en canvi, a tu cada vegada que et retrobo et veig més radical.

-Sí, això és cert. Mantinc les ganes de lluitar perquè, com que sóc molt apassionat, he hagut de buscar un equilibri entre quatre grans línies. La primera és la reflexió, l'estudi, el silenci, la formació de la ment. Ara estudio economia ecològica, com si hagués de viure sempre. Un segon vessant és el cos: estar bé físicament, cuidar-se i fer exercici. La tercera és la família i les amistats. I la quarta és precisament el compromís social. No crec en les persones que es dediquen les 24 hores del dia al compromís social. Com pots estar pels altres si no experimentes el goig de viure, la relació amb la família i els amics? Com pots estar encertat si no llegeixes i no et formes?

Però entenc la gent de la meva edat que ho engega tot a fer punyetes. La vida ja és prou dura per si sola. A molts els toca una quota de patiment increïble; si, a més, t'emboliques i t'impliques en determinades causes, xoques amb tothom perquè els molestes. Si ets lliure, molestes! Tothom es pensa que has de ser dels seus i, a més, al cent per cent. Jo sempre faig la broma de dir que sóc surroquista, únic militant i a punt d'escindir-me. I això fa que tothom acabi pensant: «Aquest és dels altres».

-En aquestes quatre línies hi trobo a faltar la feina.

-La feina s'ha de posar en el vessant social, perquè el treball remunerat s'hauria de veure com una aportació a la societat. Crec que treballeu massa. Ara vivim en l'esclavatge del treball. Cal temps per dedicar a la mainada, a la gent gran, a la cultura, a les coses senzilles de la vida,

Els progressos de la meua generació s'han instal·lat i ara són incapaços de moure un dit per millorar la societat

que són les que ens donen la veritable satisfacció. L'art del capitalisme és precisament crear insatisfacció. Ens la donen a través de la publicitat maquiavèlica. Cal fer la repartició del treball, passar de les 35 a les 15 hores setmanals. Keynes ja ho va dir l'any 30 i no era precisament un revolucionari.

Des que vaig plegar de diputat no faig una cosa fixa, però no paro. El 27 de juny faig 65 anys i em jubilo, però em sabria greu cobrar de l'Estat i no fer res. Em sento fort, com si pogués moure el món. Tinc xerrades diàries i estic en moltes associacions i moviments.

-Sempre estàs disposat a participar en totes les causes.

-Quan ens vam casar, vam dir als convidats que la nostra casa era oberta a tothom, i ho hem complert. Aquí hi ha entrat gent de dreta, d'esquerra, creients, no creients, drogoaddictes, penjats, immigrants i amics de tota la vida. Sempre havia dit que els únics que no hi entrarien serien els feixistes, i aquest dia una exalumna que està connectada amb el feixisme italià em va trucar perquè volia projectar un viatge i no m'hi vaig saber negar. Però no em fa cap gràcia, aquesta

mena de gent; són com els integristes i els fonamentalistes, que no hi pots dialogar: ells es pensen que ja han trobat la veritat i joestic sempre en el dubte.

-Encara vas a tants concerts?

-Al cap de l'any assisteixo a una mitjana de 140 concerts. No et pensis que surt molt car; vaig a molts festivals que són econòmics: a Nantes, a Bilbao, a Conca, al de Torroella o al de música antiga de Barcelona. Conec tots els crítics de música. Nietzsche deia que la vida sense la música seria un error. Jo ho subscric i ho amplio a tot l'art en general. Crec sobretot en el costat sensual de l'art, en el plaer que ens proporciona. Epicur no era contrari a una vida digna. Crec que vivim excessivament tristos, amargats. Però rebutjo aquest hedonisme per l'hedonisme que impera actualment.

-Tot i ser tan conscient de les misèries del món, no ets pas un amargat.

-Els meus fills ja saben que el dia que em mori poden obrir una ampolla de xampany per celebrar que he viscut la vida intensament, malgrat les dificultats. I això que jo crec que he tingut un sofriment superior a la mitjana. I no

ho dic només per la dependència de la meua dona, que fa 25 anys que està malalta i l'han operada cinc vegades d'un tumor cerebral, sinó perquè sóc un home patidor. A més, sóc batallador, i això fa que em guanyi enemics. Ahir mateix em van trencar el vidre de la finestra amb una pilota de golf. Em buscaven a mi perquè estic ajudant els immigrants. Aquí a Torroella, hi ha gent que em trinxaria. Tinc enemics, gràcies a Déu. Em preocuparia, a la meua edat, no tenir-ne cap.

-A Internet, en un escrit teu anomenat Carta a B., he trobat aquesta frase: «Que ningú et tapi la boca amb discursos de la bondat de la nostra democràcia on-governen els rics i poderosos». Això ho dius després de la teua experiència com a diputat al Parlament català?

-B. és una noia de l'institut de Torroella que vaig conèixer en una xerrada i en adreçar-me a ella ho volia fer a tots els adolescents. Entenc que és una visió radical i forta, que potser a alguns els farà mal llegir-la. La gent s'estima coses més suaus. Ho vaig escriure i ho mantinc. Fins fa poc no considerava prudent ser

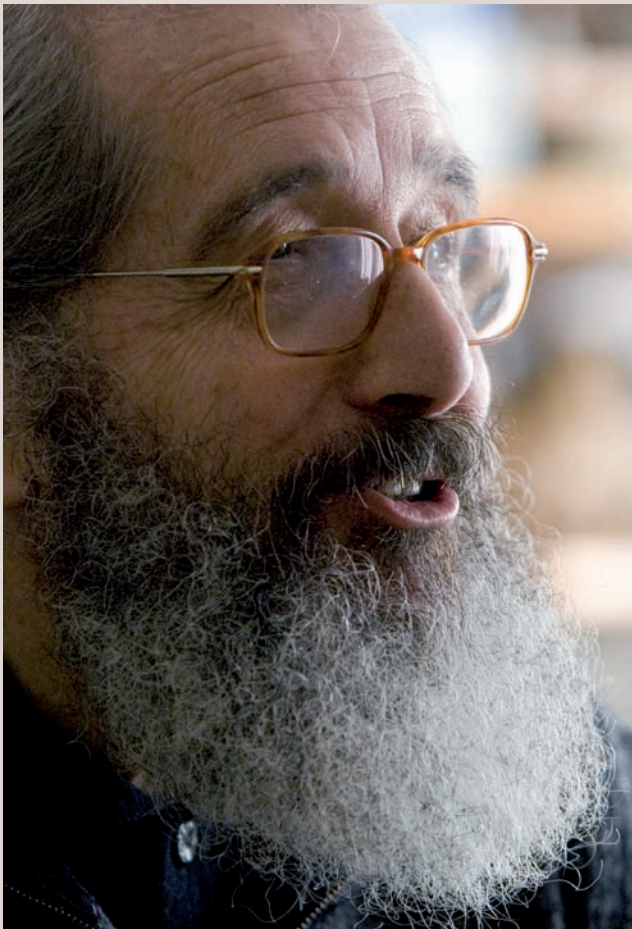
Catalunya: uns segons de sobirania

–Com veus l'actual situació política a Catalunya?

–De desorientació total. No dic que sigui fàcil, amb la globalització que ens ho ha canviat tot. A mi m'agradaria que Catalunya pogués veure reconeguda la seva identitat en un marc confederal. Necessitaríem obligatòriament uns segons de sobirania i que la Catalunya independent s'assegués en una taula per confederar-se amb la resta de pobles ibèrics. Sóc un gran amant de la confederació, que no és el federalisme. El federalisme és cedir la sobirania, de dalt a baix, i en canvi la confederació és cedir part de la teva sobirania, des de baix cap a dalt. Jo segueixo Saramago en això de la confederació dels pobles ibèrics. Aniria molt bé perquè, en afegir-hi Portugal, es desmitificaria la unitat d'Espanya. Crec en la confederació fins i tot a nivell europeu i mundial, però no pas en un govern mundial. Em sembla que hauríem d'anar cap a una ONU amb més pes, on tothom estigués més ben representat. I, sobretot, donar més força als poders locals. Seguir el principi de subsidiarietat.

–Hem de tenir por de la globalització?

–Jo no penso, com Henry Kissinger, que la globalització és el nou nom de la política hegemònica americana. No ho veig així. L'any 1000 ja van arribar molts invents de tot arreu i ja hi va haver una petita globalització. Les cultures petites, com la nostra, poden tenir el seu espai.

–Creus que tenim un problema amb l'educació i les escoles?

–Jo penso que en una societat amb uns determinats plantejaments és molt difícil que l'escola faci res més que afavorir l'ingrés en aquesta mateixa societat injusta. En lloc de fer ciutadans crítics, l'escola i potser encara més les famílies el que fem és ciutadans dòcils, que segueixen la majoria. Els privem de la capacitat crítica, alternativa, de la curiositat d'anar més enllà, del gust pel temps lliure, del pensament, de la lectura... Més que discutir sobre sistemes educatius, llibres de text, ordinadors per classe, cal fer un plantejament general: d'una societat capitalista absolutament injusta no en pot sortir una escola justa.

–Crec recordar que deies als teus alumnes que eres un pessimista esperançat...

–Pessimista esperançat? No, em sembla que deia que era un realista esperançat. Ara fins i tot matisaria això de l'esperança: n'hem abusat massa i potser ens enganyem o ens deixem enganyar.

–Has fet accions de caràcter pacifista, com quan et vas declarar en insubmissió fiscal a les despeses militars.

–*Pacifista* sembla que vol dir que t'has de quedar quiet. M'agrada més la paraula *pacificador*, encara que de vegades deixi escapar un cop de geni. Jo, davant de certes injustícies, em rebel·lo, però intento que les respostes siguin no violentes. L'objecció fiscal és una anècdota, però ajuda a visualitzar que no estic d'acord amb certes coses. Amb el pressupost de cinc dies dels exèrcits mundials n'hi hauria prou per solucionar tots els problemes de la humanitat d'aigua i clavegueram; imaginem-nos amb el pressupost de tot un any. Sap greu que hi hagi tanta passivitat en la ciutadania en aquests assumptes. Però sóc objector de més coses: mai canto *Els segadors*, perquè trobo que té una lletra massa violenta, tot i que em poso dret respectuosament; al Parlament, també era objector de pujar per l'escala principal, per no quedar pres del que jo anomenava «la síndrome de la catifa vermella»; també sóc objector als jocs d'atzar, perquè em sembla que promouen la cobdícia...

–Quantes vegades, amb aquestes idees, t'han dit ingenu, utòpic, que vius a la lluna...?

–Contínuament. Però el més curiós és que moltes d'aquestes persones han de veure que s'ha fet realitat la meua utopia. Em sap greu que la gent no cregui en les possibilitats de canviar les coses. Quan escapes de determinats esquemes et qualifiquen d'utòpic o d'antisistema. Ja sabem que les utopies d'ahir són les realitats d'avui i les utopies d'avui seran les realitats de demà. Molts cops em diuen utòpic des de la ignorància. La ignorància és el mal de tots els mals. Moltes crítiques que rebo vénen de la ignorància, i no de la mala fe; això m'ajuda a no respondre agressivament. Sòcrates ja deia que no hi ha ningú dolent voluntàriament, perquè el que ha conegut el bé, ¿com no farà tot el possible per practicar-lo? Els que practiquen el mal és perquè són uns ignorants i encara no han descobert que practicant el bé es viu molt millor i més feliç.

excessivament crític amb la democràcia perquè llavors sempre corres el risc que et vingui un salvador de la pàtria. Però aquest pretext és com allò de dir «Si no ens votes a nosaltres, vindran els altres, que són pitjors». I arriba un moment que dius prou, que ja dura massa anys. Tenim una democràcia descolorida que ens anestesia l'esperit crític i ens torna individualistes ferotges. No es té present el que opina la majoria de la gent. Votar cada quatre anys és el mínim: perquè ens interessi la política ens l'han de fer assequible, que es vegi que la nostra opinió és tinguda en compte i es debati, encara que no guanyi. La professionalització de la política ha fet molt de mal. Els càrrecs haurien de ser rotatoris, que cada ics anys hi passés nova gent. Els partits polítics són una eina molt interessant per a una democràcia, perquè possibiliten la pluralitat,

però la veritat és que l'esquerra ha desaparegut de l'oferta política. Només hi ha gradacions de la dreta i el centredreta. El que fan els partits és reforçar els poders, siguin financers, empresarials o eclesiàstics: la plutocràcia. Això s'ha de denunciar, a risc de convertir-te en una persona molt antipàtica.

-Amb la teva radicalitat de pensament, hauries pogut ser un terrorista...

-Sí, sí. Diumenge, en una plantada sota la torre 38 de la línia de la MAT, pensava: «Tantes hores passades aquí fent tornos per evitar que s'aixequés i ja és dreta. I ara cap a la 39...» [sospira]. «Tan fàcil que seria posar-hi una bomba i fer-ho baixar tot!». Però la violència només crea violència. Pepe Beúnza, el primer objector de consciència no violent d'Espanya, era dissabte sota la torre i ens va dir unes paraules molt maques: «El

que sabem és que amb la no-violència es guanyen molt poques batalles, però amb la violència es perden totes».

-Aquest discurs sobre la plutocràcia el fan grups antisistema molt minoritaris, però no pas gaires intel·lectuals.

-Sí, aquest és el mal. Desgraciadament, no veig la crítica al poder dels intel·lectuals. Sempre s'ha dit que no es pot deixar tranquil el poder, que se l'ha d'inquietar. S'han inventat un sistema per tenir molt collada la gent del pensament. Fixem-nos que els partits polítics estan molt lligats als poders mediàtics, i a molts intel·lectuals que escriuen en determinats diaris o apareixen com a tertulians en programes de ràdio i televisió se'ls veu massa el llautó; el que fan és lloar el sistema o el grup a l'oposició, però sense cap esperit crític, sense obrir dubtes. Ara estem

El que fan els partits és reforçar els poders financers, empresarials o eclesiàstics: la plutocràcia. Això s'ha de denunciar, a risc de ser antipàtic

>> Davant el Palau de la Generalitat, a la plaça de Sant Jaume de Barcelona, amb alumnes de l'Institut Santiago Sobrequés de Girona del curs 1981-1982. A sota, a la manifestació «Salvem el Ter» a Torroella de Montgrí, el 7 d'agost de 1976.

>> Presentació de l'Agenda Llatinoamericana a Girona, tardor de 2006.

>> Amb l'Orquestra de Cambra Juvenil de Torroella de Montgrí, l'any 1957. És el primer violí a la dreta.

A sota, fent una xerrada a l'escola de Celrà, a la tardor de 2006.

>> Reunió del Grup Parlamentari socialista a la Seu d'Urgell, el 17 de desembre de 1999.

una mica orfes. Abans, a la gent que es queixava i buscava un món millor se'ls titllava de comunistes de manera despectiva; ara ens diuen antisistema. Si per sistema entenem reproduir l'actual engranatge assassí, a un no li queda més remei que ser antisistema. Però això no vol dir que estiguis a la lluna. Com has recordat, jo he format part d'aquest món polític: vaig estar 4 anys a l'Ajuntament de Torroella i 4 anys al Parlament de Catalunya. I no és que hi anés, sobretot al Parlament, enganyat. El que passa és que possiblement des de llavors les coses s'han deteriorat molt. Jo hi vaig anar amb la intenció d'embrutir-me les mans. A vegades, si no t'embrutes les mans, t'embrutes el cor. És un dilema...

aquesta gent cada vegada estarà més sotmesa als aparells del partit. No tindran la llibertat de queixar-se que vaig tenir jo, perquè sabia que podia plegar en qualsevol moment i tornar a la meua feina.

-Va ser Pasqual Maragall qui et va fer entrar a Ciutadans pel Canvi?

-Jo no en volia saber res, de Ciutadans pel Canvi. Em van convidar a reunions i no hi anava, però un dia l'Eugeni Prieto, una persona molt honesta a la qual tinc molta confiança, em va venir a explicar que hi havia possibilitats de tenir un lloc a Girona i que a la reunió del grup s'havia proposat el meu nom. En aquell moment jo m'havia agafat un any sabàtic. Em va dir que no hi havia

Jo sempre faig la broma de dir que sóc surroquista, únic militant i a punt d'escindir-me

-Així, ¿vas entrar a la política sabent que hauries de fer coses que no t'agradarien?

-Sí, evidentment. Com que s'ha de votar unànimement, votava coses amb les quals no estava d'acord. Això ho trobo absurd. Una de les poques vegades que ens van donar llibertat de vot, amb la despenalització de l'eutanàsia, em vaig adonar que hi va haver una autèntica barreja: gent del meu grup va votar-hi a favor, altres en contra i altres es van abstenir; i del Govern, igualment.

-Creus que si hi hagués llibertat de vot no tot seria tan unànimement?

-Moltes vegades es coincidiria, però d'altres no. I estic convençut que això afavoriria la credibilitat de la democràcia. El polític professional no s'adona del mal d'ulls que fan certes coses a la gent del carrer. Resulta absurd que es reunixin 138 persones i els vots quedin dividits exactament segons el criteri del dit que t'ensenya què s'ha de votar. Caldria representar més la ciutadania, tenir llistes obertes, amb prohibició d'allargar els mandats. Jo dono més importància als tècnics i als assessors. Els polítics són uns servidors de la ciutadania. Ara hi ha molts polítics que no han fet mai altra cosa. No han demostrat gaire res, i temo que

ningú més de Girona que s'hi volgués presentar, que em volien posar en un lloc per sortir escollit i que si no acceptava possiblement el grup no es crearia a Girona ni possiblement a la resta de Catalunya. Dit d'aquella manera, feia l'efecte que tot depenia de mi. A més, crec que les llistes es tancaven al cap de dos dies.

-Així doncs, el teu nom no va venir de dalt sinó que es va consensuar entre el grup de Girona?

-Sí, això tinc entès. En principi, una cosa eren els socialistes i una altra Ciutadans pel Canvi. Evidentment, tothom ja sap que com que en Maragall no estava còmode en el partit, com s'ha vist posteriorment, va acceptar que aquest grup li donés suport.

-Això entrava de ple en la teva línia de pensament de qüestionar la divisió partidista.

-Sí, però el meu pensament aleshores no era socialdemòcrata, i ara encara menys. Jo ara estic molt en la línia de l'economia ecològica.

-Vas acabar desencantat?

-No, no. Jo no vaig pas quedar desencantat, perquè això voldria dir que abans havia estat encantat. Sabia on anava i les dificultats que hi havia. A

Si ets lliure, molestes! Tothom es pensa que has de ser dels seus i, a més, al cent per cent

vegades has de fer el que creus que has de fer, deixant de banda els resultats que se'n puguin treure. El fet que jo apostés per anar al Parlament era una manera pedagògica de dir a la ciutadania que hem d'intervenir en la cosa pública, encara que costi i que fer un pas suposi tants disgustos i fracassos.

-Els polítics et veien com una persona aliena al seu món?

-Tot i que es critica molt el món de la política, he de dir que mai no havia vist gent que treballés tantes hores. Humanament, vaig trobar el mateix percentatge que hi deu haver a la societat de deshonestos i de gent que només mira pels seus interessos. Els Ciutadans pel Canvi vam ser ben acollits per uns, i per altres no tant. A alguns polítics els vam fer nosa perquè pensaven que, sense ser «professionals», trèiem el lloc a un altre. Jo hi vaig anar amb esperit de servei.

-N'ha quedat alguna cosa, de la feina que vas fer al Parlament?

-Sí, però és difícil de mesurar, encara que no tant com en l'educació, en què mai no ho veus: la llei de foment de la pau, la llei de documentació i arxius, la feina com a vicepresident de la comissió de cultura i tantes altres coses. Vaig apreciar el gran contacte humà i la possibilitat d'anar arreu de Catalunya.

No me'n penedeixo. Al principi, Ciutadans pel Canvi va intentar oferir un estil de política diferent, però després va quedar absorbit pel PSC; el peix gros es menja el petit.

-Creus que l'elecció d'Obama és un senyal de canvi?

-Actualment als EUA Obama és el màxim a què es podia aspirar per no trencar la cadena. Ja deia Lenin que el polític ha d'anar un pas davant del poble, però no dos. Els intel·lectuals i els pensadors, que sí que podrien anar dues o tres passes endavant, són precisament els que no ho fan. El fenomen Obama repercutirà aquí. Si, com passa amb els sistemes planetaris, hi hagués els propers anys una bona conjunció de líders polítics al món que acompanyés l'Obama, podríem no estar tan lluny d'un canvi pacífic i raonat cap a una nova societat.

-I la crisi?

-És una crisi del sistema, és una crisi del capitalisme. Res tornarà a ser com abans. Hi ha gent que quan dic això somriu, però jo recordo que Einstein deia que en moments de crisi, més que el coneixement, el que cal és la imaginació. Cal buscar fórmules alternatives al capitalisme; segur que n'hi ha. Aristòtil també justificava l'esclavisme perquè no s'imaginava qui podria

treballar en lloc dels esclaus. Al final del feudalisme tampoc no es podien imaginar cap altre sistema, i bé que va venir. Segur que haurem de canviar el capitalisme, perquè estarà en risc l'espècie humana.

-De tota manera, sembla que el model és sagrat. Vols dir que n'hi ha gaires que qüestionin el capitalisme?

-Pocs, perquè els darrers anys s'ha colonitzat el pensament a través dels mitjans de comunicació o de la mateixa escola. Se'ns fa tan difícil imaginar una humanitat sense capitalisme que és l'última cosa que pensem.

-Ara estudies les teories del decreixement.

-Sabem que els recursos són limitats i també la capacitat de la Terra d'anar digerint les deixalles del consumisme accelerat. La paraula *decreixement* és com una provocació. Potser seria millor dir-ne *a-creixement*, en el sentit de no creure en el creixement, com *ateisme* vol dir no creure en Déu. El decreixement és una altra manera de produir, fer-ho més localment. El TGV és una bestiesa, caldria una xarxa de trens petits i tramvies interconnectats, però crear aquesta xarxa és totalment inviable dins el sistema capitalista.

Gerard Bagué és periodista.

